NIEUWE UITGAVEN.

Mr. H. P. G. Quack, De Socialisten. Personen en stelsels Derde deel. Het tijdvak tusschen de jaren 1830 en 1850. Eerste stuk. Saint-Simonisten, Fourieristen en Communisten. Amsterdam, P. N. v. Kampen en Zoon, 1888.

Mr. A. Beaujon, Handel en handelspolitiek. Haarlem, H. D. Tjeenk Willink, 1888.

Twee hoogleeraren van de rechtsgeleerde faculteit der Universiteit van Amsterdam hebben nagenoeg gelijktijdig twee werken uitgegeven, die beide, hoezeer zij in strekking, inhoud, methode en stijl van elkander verschillen, in gelijke mate onze aandacht verdienen te boeien. Het boek van Prof. Quack is een voortzetting van zijne vroegere studiën op hetzelfde gebied; een voortzetting van die leerrijke en onderhoudende kenschetsing der socialistische beweging, die hij in 1875 heeft aangevangen, kort daarna moest staken, doch zoodra het hem mogelijk was heeft hervat. Er schuilt in dat boek een stuk levenstaak; de schrijver heeft er zijn hart in gelegd. Hij heeft de socialisten lief, trots al hun dwaasheden, onpractische droomerijen en onlogische redeneeringen. Hij ziet in het socialisme iets anders dan een afdwaling van het verstand; hij ziet daarin het tasten en zoeken naar een volmaakter toestand dan de werkelijkheid ons te aanschouwen geeft: barensweeën der menschheid bij de geboorte van een Ideaal. Wat hem in de socialisten aantrekt, het is, dat zij met het bestaande geen genoegen nemen, met beslistheid weigeren het als noodzakelijk te aanvaarden. Het is, dat zij een zeer geopend oog hebben voor de groote gebreken onzer sociale ordening en niet willen berusten in het denkbeeld, als zouden die gebreken onvermijdelijk zijn. Het is, in één woord, dat hun gansche ziel uitgaat naar een betere wereld, waar de zelfzucht niet heerschen zal,

de zwakke niet vertrapt zal worden en de rechtvaardigheid, in hare hoogste en edelste beteekenis, zal zegepralen. Hij vergeeft hun veel, omdat zij onze strijdende en lijdende menschheid zoo vurig hebben liefgehad.

Men heeft Prof. Quack verweten, dat hij de socialisten in een te gunstig daglicht plaatst. Het verwijt is misschien gegrond, maar reikt dan veel verder dan het bedoeld is: het is een verwijt tegen het schrijven en uitgeven van zulk een werk, als hij ons heeft geleverd. Men verwachtte geen mirakelen op zielkundig gebied. Gij zult bergen van lectuur doorworstelen, na ze eerst met groote moeite en kosten te hebben opgestapeld: lijvige boeken, brochures, tijdschriften, dagbladen, zonder tal. Ge zult u de zware taak opleggen, gij, man van smaak en van doorzicht, om maanden, jaren achtereen te verkeeren met schrijvers, wier middelmatigheid u niet ontsnapt, wier stijl u niet bekoort, wier langdradigheid u hindert. En dat alles zult gij doen, zonder iets te gevoelen voor hun streven, zonder in het minst verrukt te worden door het ideaal, dat zij, hoe onbeholpen dan ook, pogen te schetsen of te verwezenlijken! Wij zijn niet eenes geestes kinderen, en het is goed, dat wij het niet zijn; laten wij eerbied hebben voor elkan- ders natuur. De een vermeidt zich gaarne in de afgetrokkenste redeneering; hij haat het onlogische, gelijk de musicus een valschen toon; de hartstocht der nauwkeurigheid vervult hem; zijn taal is hem nooit helder, nooit eenvoudig genoeg. Zulk een bewijst groote diensten aan de wetenschap; maar een boek als *De Socialisten* zal nooit uit zijn pen vloeien. De ander heeft een poetische ziel; de nevelen van den dageraad zijn hem liever dan het volle middaglicht, omdat zij hem iets te vermoeden geven; hij wantrouwt van nature het afgeronde, het afgebakende; hij gelooft stellig, dat er vele dingen aan de kinderen, zelfs aan die groote kinderen, die men socialisten noemt, zijn geopenbaard, die de wijzen en verstandigen, zelfs de wijze en verstandige economen, niet weten. Ontneemt ons ook dezulken niet, want zij maken ons los van den ballast der doctrinaire begrippen, van den keten der vulgariteit, dien de streng logische behandeling der dingen zoo moeilijk aflegt. Een *theory of political economy* als van Stanley Jevons zullen zij ons nooit leveren; maar zij zullen ons den blik ruimer, het hart warmer maken en ons doen begrijpen, dat naast het denken de aspiratiën haar recht van bestaan hebben.

Ik waag mij niet aan een overzicht van Quack's jongste deel; zijn bevallig Hollandsch, vlug op het papier afgeworpen, herinnert aan het bekoorlijk *sans gêne* van een welgekozen morgentoilet,

en wie zulk Hollandsch niet schrijven kan, poge het niet terug te geven. Ik bepaal mij tot de opmerking, dat in dit deel een der belangrijkste tijdvakken in de geschiedenis van het socialisme, een tijdvak, waarin het met den dag aan staatkundige beteekenis wint, wordt toegelicht, en met een volledigheid, die, voor zoover mij bekend is, in geen ander boek over het socialisme wordt aangetroffen. Deze afdeeling is, wat de stof betreft, een der meest lezenswaardige, en voor zoover ik kan nagaan deed de schrijver haar ten volle recht wedervaren. Conscientieus is het woord, dat na de lezing van ieder hoofdstuk op de lippen komt. Verder moge de lezer zelf oordeelen, en aan lezers ontbreekt het Prof. Quack nooit. Zij het hem gegeven het museum, dat hij bezig is voor de socialisten te bouwen en waarvan hij de zalen reeds voor het grootste deel heeft gevuld, te voltooien. Men zal er gaarne komen en terugkomen, en terwijl men sommige figuren, hoe goed geschilderd, keurig omlijst en voordeelig geplaatst, minder aantrekkelijk vindt, het werk bewonderen van hem, die dit alles zoo voortreffelijk, laat mij zeggen zoo liefdevol, heeft ingericht en gestoffeerd.

Men komt in een geheel andere wereld, wanneer men het boek van Prof. Quack uit handen legt en zich in dat van zijn ambgenoot verdiept. Niet schilderen is hier het doel, maar overtuigen. Het werk van Prof. Beaujon is grootendeels een polemisch werk. Wel toegerust en goed voorbereid, heeft deze schrijver een aanval ondernomen op de protectionisten, en hij brengt hun slagen toe, die zij niet licht zullen vergeten. Ik vestig inzonderheid de aandacht op het zesde hoofdstuk: bescherming als opvoedingsmiddel. Geen kritiek van Friedrich List is mij bekend, die dermate zijne leer in het hart treft.

Is de herleving van het protectionisme voor onze wetenschap een nadeel of een voordeel geweest? Voor beide meeningen is veel te zeggen. Welk een groote plaats het beschermend stelsel ook bekleedt in de economische litteratuur van den dag, wetenschappelijk gesproken is het geen dankbaar onderwerp, en dat onderwerp telkens en telkens te moeten behandelen, kan niet bevorderlijk zijn aan den bloei der economische studiën. Men moet, wanneer men tegen de protectionisten te velde trekt, zulke hoogst elementaire waarheden betoogen, dat men groot gevaar loopt, wanneer die taak zeer dikwijls wordt vervuld, zich te ontwennen aan de behandeling van moeilijker problemen. Toch is het niet minder waar, dat het internationaal ruilverkeer aan-

leiding geeft tot talloze economische verschijnselen, derhalve een schier onuitputtelijke stof tot onderzoek aanbiedt, en de bestrijding der protectionisten richt op die stof van zelf onze gedachten. Het middel om te ontkomen aan het gevaar, waarvan ik zoo even heb gesproken, is hierin gelegen, dat wij onze polemiek tegen de bescherming dienstbaar maken aan de studie van het internationaal ruilverkeer. Het bestaat hierin, dat wij het voorbeeld volgen, ons door Prof. Beaujon gegeven en, van handelspolitiek gewagende, den handel een ruime plaats gunnen in onze beschouwingen.

Die plaats is in het geschrift, dat ik aankondig, niet alleen ruim, maar zij heeft er den voorrang. De schrijver heeft begrepen, dat aan een onderzoek van de leer der protectionisten een onderzoek van de wetten, die het handelsverkeer beheerschen, moet voorafgaan. Hij verklaart ons „het wezen en de economische beteekenis van den handel.” Hij beantwoordt de vraag: „waarvan hangt het af, welke goederen elk volk in-, en welke het uitvoeren kan?” Hij geeft ons licht over „vorming en invloed van prijsverhoudingen in den internationalen handel”; eindelijk, „over vorming der geldprijzen” in dien handel. En bij dat alles is het niet alleen zijn doel geweest bekende waarheden te verbreiden, maar ook kritiek uit te oefenen op theoriën van Mill en anderen, of die theoriën, waar het noodig bleek, aan te vullen. De schrijver heeft de gelukkige gedachte gehad, ten aanzien van de moeilijkste punten zijne uitkomsten saam te vatten in eenige cursief gedrukte stellingen. De duidelijkheid wint daarbij veel en voor hen, die niet in alles met hem instemmen, ontstaat nu van zelf de plicht om tegenover de zienswijzen, die hij voordraagt, even scherp geformuleerde meeningen te plaatsen.

Over het geheel kan ik mij zeer wel vereenigen met hetgeen Prof. Beaujon betoogt, doch ten aanzien van een tweetal punten veroorloof ik mij eenige bedenkingen. Op bl. 57—61 roert hij een zeer gewichtig onderwerp aan: de invloed der vrachten op het ruilverkeer. Wie ooit over dit onderwerp heeft nagedacht, weet hoe moeilijk het is, en gaarne had ik gezien (ook voor mijn eigen onderricht, want ik beken gaarne ten aanzien van deze stof nog zeer veel licht noodig te hebben) dat de schrijver daarover uitvoeriger had gesproken. Het weinige, dat hij geeft, is echter belangrijk. De strekking van zijn betoog is, dat de „gebruikelijke” voorstelling, volgens welke ieder land de transportkosten zijner eigen uitvoerartikelen betaalt en niets te maken heeft met de transportkosten der goederen, die het ontvangt, zeer betwistbaar

is. Hij geeft een voorbeeld van handel tusschen Engeland en Frankrijk, waarbij ter wille der redeneering is aangenomen, dat alleen de Engelsche artikelen vracht betalen, de Fransche niet, en toont nu aan, dat zelfs in dit ondenkbaar geval Frankrijk wel degelijk zijn aandeel in de vracht zal dragen.

De slotsom neem ik aan, maar ik vrees, dat de schrijver zich vergist, wanneer hij de voorstelling, die hij bestrijdt, „gebruikelijk” noemt. Hij komt tot die meening, omdat hij het door hem behandelde vraagpunt als één beschouwt met een ander, dat den invloed der vrachten op den arbeidsprijs betreft. Maar tusschen de vraag wat den arbeidsprijs regelt, en die, wat de gevolgen der vrachten voor de welvaart bepaalt, moet nauwkeurig onderscheiden worden.

„Men denke zich”, zoo schreef ik in mijn Leerboek ¹⁾, „een volk, dat behoefte heeft aan gouden ruilmiddelen en slechts één uitvoerproduct bezit, tarwe. Laat de hoeveelheid goud, die het buitenslands op de gunstigste voorwaarden kan verkrijgen, f 375 zijn, terwijl de kosten van vervoer 20 percent bedragen, zoodat voor ieder last netto ongeveer f 300 aan goud wordt ontvangen. Is nu de arbeid (enz.), dien de voortbrenging van een last tarwe kost, 300 dagen, zoo zal de arbeidsprijs van éenen dag bij dat volk nagenoeg f 1 zijn. Aldus zal namelijk de prijs zijn van arbeid van deze soort; arbeid van beter soort, die ruimer wordt beloond, zal naar evenredigheid een hooger geldprijs bedingen. Vereischt bijvoorbeeld de vervaardiging van een meubel, die der grondstof daaronder begrepen, 100 dagen arbeids en is die arbeid de helft meer waard dan arbeid tot verkrijging van tarwe, dan zal dat meubel f 150 gelden.

„Brenge wij thans in onze onderstelling een wijziging en nemen wij aan, dat de vervoerkosten der tarwe van 20 op 10 percent, dat is van f 75 op f 37.50 per last verminderen. Nu zal een last tarwe niet slechts f 300 aan goud opleveren, maar f 337.50, en terstond rijst de arbeidsprijs in dezelfde evenredigheid. Voor tarwe stijgt hij van f 1 tot f 1.12½. Het meubel, dat vroeger f 150 kostte, zal nu eerlang slechts te verkrijgen zijn voor f 168.75.”

Ik weet in deze redeneering maar ééne fout te ontdekken, waarvan ik mij volkomen bewust was, toen ik haar nederschreef, maar die ik verwaarloosd heb, om het probleem niet nog ingewikkelder te maken dan het reeds is, en ook omdat ik mij richtte

¹⁾ Blz. 331.

tot Nederlandsche lezers. De gegeven voorstelling schijnt mij waar, indien men spreekt van een klein land, welks uitvoeren de prijzen der goederen op de wereldmarkt niet merkbaar doen dalen, en ook kunnen verminderen, zonder dat de prijzen op de wereldmarkt daardoor een merkbare verhooging ondergaan. Ten aanzien van een groot land zal het beloop eenigszins anders wezen; wel in gelijken geest, maar toch met eenige wijzigingen. Gesteld, in Westelijk Europa werd geen Russisch graan aangevoerd; dan zou in Westelijk Europa de stand der graanprijzen hooger zijn dan nu: tarwe, thans te Londen 32 Shillings per quarter genoteerd, ware dan misschien 40 Shillings waard. Hieruit volgt, dat de arbeidsprijs in Rusland niet alleen gedrukt wordt door de vracht, maar bovendien door de werking van de Russische aanvoeren op de prijzen van het graan, ter plaatse van verkoop. Ten aanzien van een groot land is de door mij gegeven voorstelling dus beneden de werkelijkheid.

Daarentegen zal vrachtverhooging in zulk een land, gegeven een zekere arbeidsprijs, dien prijs niet met haar volle bedrag verlagen, ten minste niet op den duur. Gesteld, de vracht van Russisch graan naar Engeland steeg aanmerkelijk; dan zou het gevolg hiervan zijn, dat de Russische boeren minder geld verdienen; de graanuitvoeren naar Engeland zouden afnemen. Maar dientengevolge zouden de graanprijzen in Engeland eenigermate stijgen, en dit zou aan de Russische boeren een zekere vergoeding geven. Daling van den arbeidsprijs in een land door verhooging van de vrachten der uitvoerproducten heeft altijd de strekking om het internationaal verkeer van dat land te verminderen; want de beslissing der vraag, wat voordeeliger is, iets door aanvoer of door eigen productie te verkrijgen, hangt grootendeels van den arbeidsprijs af. Kost bijvoorbeeld een artikel bij aanvoer f 10 en vordert het bij eigen productie 10 dagen arbeids, dan zal aanvoer te verkiezen zijn, wanneer de arbeidsprijs f 1.05 per dag is; maar bij f 0.95 is eigen productie voordeeliger. Verlaging van den arbeidsprijs wegens vrachtverhooging moet dus noodwendig eenige veranderingen in de binnenlandsche nijverheid veroorzaken: indirecte verkrijging van benodigdheden wordt dan voor een deel door directe vervangen, en geschiedt dit in een groot land, zoo zal het invloed hebben op de buitenlandsche prijzen. De goederen, die het volk, welks arbeidsprijs gedaald is, placht te koopen, zullen in het buitenland dalen, die, welke het gewoon is uit te voeren, zullen er stijgen, en het kan niet anders of dit laatste moet op den arbeidsprijs gunstig werken. De resultante

van al die bewegingen zal zijn, dat na de vrachtverhooging de arbeidsprijs wel op een lager peil komt, maar niet op een zooveel lager peil, als waarop de vrachtverhooging alleen hem gebracht zou hebben.

Misschien kan de volgende voorstelling deze opmerkingen verduidelijken.

De prijs, dien het voornaamste uitvoer-artikel van een land ter plaatse van aanvoer zou gelden, zoo dat land aan het internationaal verkeer geen deel nam, noem ik P , de vracht V , de prijsvermindering, die de verschijning van dat artikel op de wereldmarkt doet ontstaan, M . Kost nu de hoeveelheid, naar welke en prijs en vracht berekend zijn, 300 dagen arbeids in dat land, zoo zal de dagelijksche arbeidsprijs er bedragen: één driehonderdste deel van $P - (V + M)$. Thans ontstaat een vrachtverhooging, welker bedrag wij $\frac{3}{4} V$ noemen. Dientengevolge stijgt de prijs op de wereldmarkt; laten wij zeggen met $\frac{1}{4} M$. Nu wordt de dagelijksche arbeidsprijs in het land, welks uitvoerproducten meer vracht moeten betalen: één driehonderdste deel van $P - (1\frac{3}{4} V + \frac{1}{4} M)$.

Deze formule kan zoowel voor groote als voor kleine landen dienen; ten aanzien van kleine is M (dus ook $\frac{1}{4} M$) een hoeveelheid, die men kan verwaarlozen. Maar indien onze formule de werkelijkheid eenigszins getrouw terug geeft, blijkt de gangbare leer omtrent den invloed van de vrachten der uitvoerproducten op de arbeidsprijzen vrij wel aannemelijk. Want dit staat nu vast: de arbeidsprijs zal in het onderstelde geval ten hoogste $\frac{1}{300}$ van $P - V$ of van $P - 1\frac{3}{4} V$ bedragen. Lager kan hij zijn ($\frac{1}{300}$ van M of van $\frac{1}{4} M$ lager), maar hooger nooit.

Doch volgt hieruit, dat alleen het land, welks arbeidsprijs door hooge vrachten wordt gedrukt, van die hooge vrachten nadeel ondervindt? Dit kan ik voor alsnog niet toegeven. Wanneer een volk met een ander volk handelt, is het voor het eerstgenoemde verre van onverschillig, hoedanig bij dat andere volk de stand der arbeidsprijzen is. Frankrijk, wil ik aannemen, zendt voorwerpen van kunstnijverheid naar land X en krijgt daarvoor louter grondstoffen in betaling. Nu stijgen de vrachten tusschen Frankrijk en dat land aanzienlijk. Voor de Fransche artikelen (stellen wij) heeft dat weinig te beteekenen, omdat zij in verhouding tot hunne waarde niet veel omvang en gewicht hebben; maar op de producten van land X drukt de vrachtverhooging zwaar, en de arbeidsprijs in dat land daalt aanmerkelijk. Zal die daling voor Frankrijk onverschillig zijn? Zal het nog evenveel voorwerpen

van kunstnijverheid tot gelijke prijzen in land X kunnen verkoopen als vroeger, nu de algemeene welvaart daar sterk verminderd is, nu daarenboven de daling van den arbeidsprijs of aanleiding geeft tot meer rechtstreeksche bevrediging van behoeften dan het geval placht te zijn? Het antwoord op die vragen is zeer zeker niet twijfelachtig, en zoo meen ik bevoegd te zijn tot deze slotsom: juist omdat de vrachten van uitvoerproducten ter plaatse van voortbrenging op de arbeidsprijzen drukken, hebben zij invloed op de welvaart ter plaatse van verbruik.

Deze redeneering heeft tegenover Prof. Beaujon slechts zeer ten deele een polemisch karakter: zij moet dienen om te bewijzen, dat ik de uitkomst van zijn scherpzinnig betoog omtrent de werking der vrachten mag onderteekenen, hoewel ik niet bereid ben los te laten wat ik in mijn Leerboek daarover heb gezegd. Wij spraken — hierop komt mijne bewijsvoering neder — over verschillende werkingen, en mijne kritiek bepaalt zich tot deze bedenking, of onze schrijver dit genoegzaam in het oog heeft gehouden.

Nog op een tweede punt ga ik niet geheel met hem mede. De heer Beaujon gelooft, dat op elke verandering in het waardebedrag der invoeren eene gelijke verandering in het waardebedrag der uitvoeren moet volgen. De juistheid dezer meening ¹⁾ schijnt mij onwederlegbaar. Het is een hard geval voor de protectionisten, dat men bij elk hernieuwd onderzoek tot deze slotsom moet komen, doch het is nu eenmaal niet anders. Maar de gronden, die de heer Beaujon voor zijne juiste meening aanvoert, bevredigen mij niet. Het verbroken evenwicht der betalingsbalans, zoo leert hij op bl. 115 en elders, wordt geheel door de wisselkoersen hersteld. Als door hooge rechten de invoeren zijn afgenomen en, daar de uitvoeren aanvankelijk onveranderd bleven, de wisselkoersen zijn gedaald, zal deze daling alleen voldoende zijn om de uitvoeren in gelijke mate als de invoeren te verminderen. De hoeveelheid ruilmiddel in den lande aanwezig groeit niet aan. Algemeene prijsverhooging blijft achterwege; de geldloonen stijgen niet. De daling der wisselkoersen doet al het werk.

Het kost mij moeite dit toe te geven, ten minste voor een land, welks muntwezen goed geregeld is. Tusschen Nederland en Engeland zijn de grootste variatiën van den wisselkoers besloten

¹⁾ Behoudens een geval, waarop ik in *De Economist* van Januari 1888 heb gewezen.

tusschen twee grenspunten, die nauwelijks één percent, twaalf centen per pond sterling, van elkander verwijderd zijn. Gesteld nu, hooge rechten worden geheven op een tijdstip, waarop de koers juist halverwege staat; dan zal een daling van zes centen per pond sterling een zeer krachtige werking moeten hebben op onze uitvoeren. Is dat aannemelijk? En wat, als de koers toevallig op het laagste punt staat? Een verdere daling is dan onmogelijk: zal er ook dan geen goud worden ingevoerd?

Naar mijne opvatting heeft bescherming wel degelijk ten gevolge, dat de betalingsbalans tijdelijk gunstig wordt, de hoeveelheid ruilmiddelen aangroeit en de arbeidsprijs wordt verhoogd. En daarin zal juist het nadeel der bescherming zijn gelegen; want door de verhooging van den arbeidsprijs zal menige industrie, die voor uitvoer werkt, niet langer daartoe in staat zijn, zal de invoer van niet-beschermde artikelen voordeeler worden, zal dus andermaal waarheid blijken wat zoo dikwijls is gezegd: dat bescherming ovenveel nationale nijverheid te gronde richt als opbouwt. Men bedenke het toch wel: een verhooging van den arbeidsprijs is alleen dan een kenteeken van economischen vooruitgang, wanneer zij door het vrije spel van vraag en aanbod is ontstaan; kunstmatig teweeggebracht is zij het tegenovergestelde. Want de arbeidsprijs zal nooit in dezelfde mate stijgen als waarin de buitenlandsche goederen door de invoerrechten duurder zijn geworden; de rijzing moet noodwendig minder zijn. Gesteld, hij stond aanvankelijk op f 1.— daags, en dit had ten gevolge dat een zaak, die met vier dagen arbeids kon worden verkregen, steeds van het buitenland werd aangevoerd, omdat zij van daar kan geleverd worden voor f 3,90. Nu wordt een beschermend recht geheven van f 1.—, zijnde ongeveer 25 percent van de waarde. Als daarop de arbeidsprijs evenzeer met 25 percent stijgt, zal het artikel bij eigen productie te staan komen op f 5.—, tegen f 4,90 bij aanvoer, dus nog altijd in het buitenland gekocht worden. Bescherming is geen bescherming, werkt niet als zoodanig, wanneer de verhooging van den arbeidsprijs tred houdt met de prijsverhooging der belaste goederen. Maar zij kan daarmede geen tred houden, want de betalingsbalans wordt eerst gunstig, als de invoeren afnemen, en de invoeren nemen niet af, zoolang aanvoer uit den vreemde voordeeler blijft dan eigen productie.

De toestand, dien bescherming teweegbrengt, is deze. De geldloonen enz. doet zij stijgen; maar van die stijging heeft niemand voordeel, want de binnenlandsche goederen stijgen in gelijke mate, en de buitenlandsche, voor zoover zij beschermd zijn, in

sterkere mate. De koopkracht van het geld vermindert dus, bijgevolg ook het reële inkomen des volks.

Men zal misschien opmerken, dat nu toch van niet-beschermde artikelen meer dan vroeger gekocht zal kunnen worden, daar deze artikelen even duur zijn gebleven en alle geldelijke inkomsten uit nijverheid vermeerderd zijn. Ik beaam dit zonder voorbehoud; het nadeel der bescherming zal hierdoor eenigszins worden getemperd. Maar daaruit blijkt alleen, dat de bescherming grooter kwaad doet, naar gelang zij zich uitstrekt over meer artikelen. Hoe geringer het aantal goederen is, dat men onbeschermd heeft gelaten, des te kleiner zal de gelegenheid zijn om partij te trekken van de gedeeltelijke schadeloosstelling, die de rijzing van den arbeidsprijs verschaft. Ook moet men zich die schadeloosstelling, ten minste voor een klein land, welks vraag en aanbod weinig beteekenis hebben op de wereldmarkt, niet als zeer belangrijk voorstellen, daar een sterke rijzing van den arbeidsprijs niet te verwachten is. En hoe meer de invoer van niet beschermde buitenlandsche goederen toeneemt, binnen des te enger grenzen wordt die rijzing beperkt.

Behalve deze twee punten zijn er geene van veel beteekenis in het werk van Prof. Beaujon, waartegen ik bezwaren heb; maar onder het lezen en bepeinen van deze belangrijke economische bijdrage werd een gedachte in mij levendig, een wensch, die ik hoop, dat vervuld moge worden. Het is mij klaarder geworden dan ooit, dat er dringend, ja zeer dringend behoefte bestaat aan een monographie over de leer van den arbeidsprijs. De arbeidsprijs is de som van geldelijke inkomsten, die door een gegeven hoeveelheid arbeid en kapitaaldienst wordt verkregen, en hoe gewichtig het zij de wetten na te gaan, waardoor de verdeeling der inkomsten tusschen arbeiders, ondernemers en kapitalisten wordt bepaald, de wetten, die hunne gezamenlijke geldelijke inkomsten regelen, verdienen niet minder de aandacht. Ik hoop zeer, dat een onzer werkelijke economen — in onze dagen is deze bijvoeging gansch niet overbodig — dit onderwerp eens ter hand moge nemen; hij zal bespeuren, dat de taak wel moeilijk, maar ook zeer dankbaar is, want wie den arbeidsprijs verklaart, verklaart tegelijk het internationale ruilverkeer. Mocht hij dan tevens voor die gebrekkige technische benaming een betere vinden, zoo ware dit zeer 'toe te juichen.' Wij spreken thans van arbeidsprijs in gelijken zin, als waarin de vreemdeling, aan Nederland denkende, van *Holland* spreekt. De arbeidsprijs, letterlijk opgevat, is slechts een dubbele provincie van den arbeidsprijs in

technischen zin; een dubbele, omdat er zoowel gesalarieerde als ondernemersarbeid bestaat; maar het woord geeft aanleiding tot misverstand, en kon het door een beter worden vervangen, zoo ware dit zeer gelukkig. Kortom, hier is gelegenheid tot werken in velerlei richting, en de vrucht van dat werken kan zijn, dat wij in den schijnbaren chaos der economische feiten nog meer orde en samenhang leeren ontdekken.

Aan het slot mijner aankondiging gekomen, kan ik de universaliteit van Amsterdam slechts geluk wenschen met den waarborg tegen eenzijdigheid, dien het bezit van twee hoogleraren, zoo onderscheiden van aanleg en geestesrichting als de schrijvers dezer twee boeken, verschaft. Prof. Quack vertegenwoordigt de synthese, Prof. Beaujon de analyse; gene de aspiratiën, deze het nuchtere denken. De een verbiedt ons met het bestaande vrede te hebben, de ander om te rusten, alvorens wij het ten volle doorzien. Men luistert gaarne naar beiden, omdat wij beiden noodig hebben: onze fantasie is dikwerf zoo traag, ons denken zoo slordig. En ook daarom, omdat elk van hen ons uitkomsten aanbiedt van nauwgezette studie. Zulke boeken als die, waarover ik het voorrecht had te spreken, zijn een protest, niet met het woord, maar met de daad, tegen die vele ondoordachte en haastig geschreven economische ver-
toogen, waaraan de litteratuur van den dag zoo rijk is, en die met evenveel lichtzinnigheid door de redactiën van sommige onzer tijdschriften openbaar worden gemaakt, als waarmede zij zijn opgesteld.

December 1888.

N. G. PIERSON.